

7. апіорі – залучення іноземних експертів та максимальне використання технічної допомоги ЄС щодо адаптації українського законодавства.

Але все ж таки не варто чекати значних успіхів в цьому напрямі, оскільки це тривалий соціальний процес, який забирає значний час. Пам'ятаємо, що європейським державам знадобилось більше, ніж півстоліття для того, щоб створити системи законодавства зі спільними рисами, і все це – завдяки постійній співпраці між ними, взаємодопомозі та поєднанню спільною метою. Наша ж країна є державою лише 21 рік, і цього часу явно замало для проведення всіх необхідних реформ задля наближення до законодавства Європейського Союзу. Штучно ж створити процес швидкої адаптації неможливо, але створення режиму найбільшого сприяння є досить реальним.

Фещенко Д. О.

*студент, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ. ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ВИКОНАННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ»

23 лютого 2006 р. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про виконання та застосування практики Європейського суду з прав людини» (далі – Закон). Відповідно до Закону, при розгляді справ судами України, Конвенція та практика Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) повинні використовуватися як джерела права.

Закон про виконання рішень ЄСПЛ регулює відносини, які виникають у зв'язку із зобов'язанням України з виконання рішень ЄСПЛ; необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції та протоколів до неї; впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів з прав людини; створенням умов для зменшення числа заяв до ЄСПЛ проти України. Закон містить дуже важливе положення про

обов'язковість рішень ЄСПЛ для їх виконання Україні (ч. 1 ст. 2), передбачаючи процедуру такого виконання, фінансування витрат на виконання рішення, доступу та оповіщення про відповідне рішення; регулює питання, пов'язані з виплатою стягувачу сум справедливої сатисфакції; вказує, які міри загального та індивідуального характеру можуть прийматися України щодо заявника для відновлення його порушених прав; встановлено компетенцію відповідних органів державної влади під час виконання рішення ЄСПЛ.

Наразі, Україна входить до п'ятірки країн за кількістю звернень до ЄСПЛ, а також має проблеми з виконанням його рішень. Представники Мін'юсту наголошують, що ці обставини не є показником низької якості національного правосуддя, вони свідчать про певну невідповідність вітчизняної законодавчої бази ЄКПЛ та судовій практиці ЄСПЛ. Проблеми пов'язані в першу чергу з тим, що Україна, на відмінну від багатьох країн світу, приєдналася до Конвенції нещодавно. Усі правники в один голос твердять про необхідність розробки ефективних законів. Проте, як і раніше, владі ніде взяти на це гроші. Тим часом ігнорування рішень ЄСПЛ може мати для України серйозні політичні наслідки.

Проте, прийняття Закону України про виконання рішень ЄСПЛ за його оцінкою є позитивним досвідом системної організації на державному рівні виконання рішень Суду. Прийняття такого законодавчого акта сприяє подальшому розвитку законодавства у даній сфері, впровадженню європейських стандартів захисту прав і свобод людини законодавчою, виконавчою та судовою владою та обов'язковому виконанню рішень ЄСПЛ в Україні.

Виконання рішень ЄСПЛ залежить від декількох чинників. По-перше, від наявності в національному законодавстві можливості відновлення провадження у справі внаслідок рішення ЄСПЛ. Це те, що ми маємо в усіх наших процесуальних кодексах. По-друге – це бажання особи. Тобто особа може хотіти або не хотіти відновлення провадження у своїй справі. Траплялися випадки, коли юридична особа була задоволена встановленням фактів ЄСПЛ і не хотіла відновлення провадження у справі. Це вибір заявника, і ми не можемо на нього вплинути.

Щоб адекватно виконувати рішення ЄСПЛ та зменшити кількість скарг, необхідно змінити або законодавство, або практику його застосування. Із цим як в Україні, так і в інших державах дійсно є проблеми. Хоча б тому, що Комітет міністрів Ради Європи

зазвичай вимагає таких змін у національному законодавстві, які б збільшили його ефективність. Проте до них не завжди готові національні органи влади.

Наприклад, Україна має так зване пілотне рішення. У ньому чітко зазначено, що держава має велику системну проблему: у ній не виконуються рішення національних судів, за виконання яких несе відповідальність держава. Зокрема, це рішення судів, що стосуються держави, державних органів, державних підприємств та підприємств, що потрапили під дію мораторію на реалізацію майна паливно-енергетичного комплексу [4].

Не дивлячись на вищезгадані просування у сфері регулювання виконання рішень ЄСПЛ, на жаль, доводиться констатувати, що національні суди й далі не завжди активно імплементують європейські стандарти з прав людини та норми Конвенції та практику Європейського суду. Тому продовження удосконалення правового, організаційного та інституційного регулювання у сфері виконання рішень ЄСПЛ є необхідним для України.

Так, наприклад, у зв'язку із набуттям чинності Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 р. № 2453-VI внесено зміни до статті 382 Кримінального Кодексу України, відповідно до якої тепер боржнику (зараз уже не тільки службовій особі, як було раніше, але й фізичній особі-громадянину) за невиконання рішення суду загрожує кримінальна відповідальність.

Згідно із ч. 8 ст. 1 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV виконання Рішення ЄСПЛ включає: а) виплату Стягувачеві (особі, на користь якої постановлено рішення ЄСПЛ, або її представник чи правонаступник) відшкодування, присудженого Судом; б) вжиття додаткових заходів індивідуального характеру (відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який Стягувач мав до встановленого Судом порушення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (*restitutio in integrum*), а також здійснення інших заходів, передбачених у Рішенні Суду); в) вжиття з метою попередження аналогічних порушень прав людини заходів загального характеру (внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування; зміна до адміністративної практики; забезпечення юридичної експертизи законопроектів; забезпечення професійної підготовки з питань вивчення Конвенції про захист прав людини

та основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, працівників імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також з триманням людей в умовах позбавлення свободи; та вжиття інших заходів).

Таким чином, процедура виконання рішення ЄСПЛ, окрім виплати справедливої компенсації матеріальної та моральної шкоди і судових витрат, дуже відрізняється від виконання рішень судів загальної юрисдикції, адже включає вжиття:

- додаткових заходів індивідуального характеру (оскільки ЄСПЛ не є судом четвертої чи п'ятої інстанції в судовій системі України, він не має повноважень у своїх рішеннях по суті справи скасовувати будь-які правові акти органів державної влади України чи органів місцевого самоврядування, або зобов'язувати будь-кого вчиняти певні конкретні дії – він лише констатує порушення певного права людини та присуджує суму справедливої компенсації; вибір же конкретних дій, які необхідно вчинити для поновлення порушених прав людини, – заходів індивідуального характеру – це справа вільного розсуду самої цієї людини або уповноваженого органу України; вчинення конкретних заходів індивідуального характеру в окремих випадках може бути передбачено лише в ухвалі Суду про затвердження умов односторонньої декларації у справі проти України або про затвердження умов дружнього врегулювання);

- заходів загального характеру, вибір яких взагалі є справою «доброї волі» компетентних органів держави (парламенту, судів, правоохоронних органів тощо).

Отже, окрім виплати справедливої компенсації, визначеної рішенням чи ухвалою ЄСПЛ, а також випадків, коли в ухвалі Суду про затвердження умов односторонньої декларації у справі проти України або про затвердження умов дружнього врегулювання йдеться про обов'язок держави здійснити певні конкретні заходи індивідуального характеру, притягнення до кримінальної відповідальності за невиконання рішення ЄСПЛ в частині не вчинення певних заходів індивідуального чи загального характеру неможливе навіть в теорії, оскільки в самих рішеннях ЄСПЛ не визначаються конкретні дії, обов'язкові для виконання [5].

Література:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. // www.rada.gov.ua.
2. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006 р. – № 30. – Ст. 260.
3. Науково-практичний коментар до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса; Центр правових дослідж. – К.: [Фурса], 2007. – 50 с.
4. Лутковська В. Невиконання рішень Європейського суду зводить нанівець європейську систему захисту прав людини // Правовий Тиждень. – 2011. – № 22-23.
5. Мазур М. В., Беніцький А. С. Деякі міркування про проблеми кримінальної відповідальності за невиконання рішень КСУ та ЄСПЛ. [електронний ресурс]. режим доступу: <http://jurlugansk.ucoz.org/publ/13-1-0-437>

Гречаний В. А.

*студент, Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

ПРАВОВИЙ СТАТУС ОМБУДСМАНА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Внаслідок розширення ЄС та збільшення кількості його держав-членів виникла потреба у новій формі управління, більш оперативній та більш ефективній. В останні 10 років склалася ситуація, коли новий склад вступив у протиріччя зі старою формою управління Євросоюзом, постала інституційна криза. Потрібно було провести інституційну реформу.

Із набуттям чинності Лісабонського договору 01.12.2009 р. розпочався новий період у розвитку Європейського Союзу. Даним договором внесено ряд суттєвих змін у засади функціонування ЄС. Так, ЄС набув міжнародної правосуб'єктності, змінився механізм ухвалення рішень та відбулись нововведення в інституційній сфері. Запроваджено нові керівні посади – Президент Європейської Ради та Високий представник з питань закордонних справ і безпекової політики, а також утворено новий орган – Європейська служба зовнішньої діяльності. Положення Лісабонського договору передбачають ряд суттєвих змін, спрямованих на посилення інституцій ЄС, зокрема, й Європейського омбудсмена.